

Kancelář prezidenta republiky
Archiv Pražského hradu

**Zpráva o činnosti
Archivu Pražského hradu
za rok 2017**

Úvodem

Archiv Pražského hradu (Archiv PH) uchovává a zpřístupňuje historické dokumenty k dějinám Pražského hradu, k jeho umělecko- a kulturně-historickému významu, stavebnímu vývoji a obecně k jeho funkci ústředního sídla hlavy státu.

Archiv PH vykonává tuto činnost od konce roku 1920 v souvislosti s postupným přebíráním péče o hradní areál Kanceláří prezidenta republiky (KPR). V letech 1920-1925 byly v Archivu PH soustředěny podle osmého oddílu mírové smlouvy s Rakouskem (podepsána v Saint Germaine en Laye, 1919) během tzv. spisové a archivní rozluky historické archivní fondy z působnosti na Hradě fungujících úřadů v 16.-20. století (resp. do roku 1918).

V roce 1957 se na základě vládního nařízení 55/54 Sb., o chráněné oblasti Pražského hradu stala KPR výkonným orgánem památkové péče o chrám sv. Víta a z tohoto titulu převzala do odborné správy rovněž Kapitulní knihovnu se sbírkou hudebnin, Archiv Metropolitní kapituly a fond Jednota pro dostavbu Chrámu sv. Víta. Na tyto fondy Metropolitní kapituly byl v roce 2015 vznesen nárok ze strany vlastníka, tj. Metropolitní kapitulou u sv. Víta v Praze. Dne 3. května 2016 došlo k uzavření v pořadí již druhého právního pořízení - *smlouvy o úschově archivních fondů* mezi Metropolitní kapitulou u sv. Víta v Praze a Českou republikou - Kanceláří prezidenta republiky.

V rámci smluvních vztahů byl smlouvou o spolupráci mezi KPR a ČTK - Fotobankou ČTK rovněž vyřešen badatelský a reprodukční přístup k fotografiím uloženým sice v archivech Odboru spisové a archivní služby KPR (OSAS KPR), ovšem opatřených licencí ČTK.

V současnosti je péče o všechny fondy vykonávána na základě *zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*, a v souladu s potřebami zřizovatele – Kanceláře prezidenta republiky. Archiv PH je organizačně zařazen do Odboru spisové a archivní služby KPR, který je od 1. dubna 2015 součástí Sekce administrativní KPR. K 31. prosinci 2017 Archiv PH spravoval 59 archivních fondů (v evidenci NAD) a 25 034 svazků knih příruční knihovny OSAS KPR.

I. Personální situace

V Archivu Pražského hradu působili:

Ing. arch. Michal Šula (odborný archivář, od 1. května 2017 pověřený vedením oddělení)

Mgr. Martin Halata (ředitel OSAS KPR, odborný archivář)

Mgr. Marek Suchý, Ph.D., (samostatný archivář, do 15. března 2017)

Mgr. Lenka Kluková (odborná archivářka, od 16. března 2017)

Mgr. Tomáš Zubeč (odborný archivář)

Bc. Anna Jenšíková (knihovnice, do 31. srpna 2017)

p. Martin Výborný (pracovník badatelný)

PhDr. Libuše Benešová

Fotografické práce (mikrografické snímkování, profesionální reprodukce) vykonávali externí fotografové Ondřej Příbyl a Stanislav Loudát.

II. Využívání archiválií

Zájem o využívání archiválií se v základní rovině stále uskutečňuje jejich studiem v badatelně. Počet návštěv v badatelně je každoročně ovlivňován nejen rozvojem informačních věd (a komunikačních možností), ale i nárůstem studujících na školách všech typů v České republice, kteří Archiv PH navštěvují v rámci studijních povinností (mj. práce seminární, diplomové, dizertační). Archiv PH nadále pokračuje v zpřístupňování archivních pomůcek na internetu, což zpětně vyvolává zvýšený badatelský zájem o archivní fondy.

Ve studovně (*studovna I.*) jsou badatelům standardně k dispozici jeden stolní počítač, čtyři mikrofilmové čtečky, odpovídající osvětlení pracovních stolů i místní přípojky na přenosné počítače. Prostor zároveň respektuje maximální ochranu zde studovaných materiálů: k dispozici je studovna pro velkoformátové dokumenty (*studovna II.*). Po předběžné objednávce je možné využít příruční knihovnu archivu. Badatelna má otevírací hodiny v pracovní dny od 9:00 do 16:00 hod. po objednání materiálu a následném sjednání termínu návštěvy.

Badatelnu v roce 2017 navštívilo 142 badatelů, z toho 131 externích a 11 interních (Správa Pražského hradu - SPH, KPR), kteří vykonali 176 badatelských návštěv (154 externích, 22 interních). V souvislosti s badatelskou agendou bylo kromě vydávání materiálů ke studiu průběžně odpovídáno i na badatelské dotazy (telefonicky, klasickou poštou, nejčastěji však poštou elektronickou). Podle kvalifikovaného odhadu pracovníci archivu zodpověděli 420 dotazů.

V systému elektronické spisové služby Ginis bylo za rok 2017 zaevidováno 93 spisů. Převážná část se týkala objednávek reprodukcí archiválií a žádostí o reprodukční smlouvy. Ve spolupráci s Odborem ekonomickým a personálním KPR bylo v souladu s platným ceníkem služeb a reprodukčních poplatků vystaveno 61 faktur v celkové hodnotě 115 499 Kč, na příjmových dokladech 2 670 Kč (6 plateb), to vše za služby spojené s vyhotovením reprodukcí (digitálních, mikrofilmových či papírových).

Ve věci reprodukování bylo uzavřeno 47 smluv o pořízení a reprodukování fotografií, ve kterých Archiv PH dal souhlas (po kladném vyjádření Metropolitní kapituly, u tzv. metropolitních fondů) s využitím digitálních fotografií k různým odborným potřebám.

Z fondů Archivu PH v roce 2017 čerpaly tyto publikace a texty:

Autor	Název	Nakladatelství	Vyd.
PADEVĚT, Jiří	Věda života: rozhovory s profesorem Jiřím Drahošem	Academia	2017
Kol.	Castrum Pragense 13. Nálezy hmotné kultury z renesančních odpadních jímek z Pražského hradu. Díl II., Studie	Archeologický ústav AV ČR	2016
ŠEDINOVÁ, Hana	The Lamia - the Transformation of Aristotle's Beaver: The Consequences of a Mistranscription; in: Journal of the Warburg and Courtauld Institutes. Volume LXXIX	(separát)	2016
BOROVSKÝ, Tomáš; NOKKALA MILTOVÁ, Radka a kol.	Sny mezi obrazem a textem	NLN	2016
ZÁMEČNÍK, Roman	Vilové zahrady Otokara Fierlingera	NPÚ	2016
BERGLUND, Bruce R.	Castle and Cathedral in Modern Prague. Longing for the Sacred in a Skeptical Age.	Central European University Press	2016
ŠMAHEL, František	Nahlédnutí do středověku: mluva písma a četba obrazů	Karolinum	2017
HAUNER, Milan	Hitler den po dni: úplný životopis slovem a obrazem	Toužimský & Moravec	2017
FORMÁNEK, Jakub; ŠMÍD, Marek [eds]	Pastýřské listy 1918-1945	Karmelitánské nakladatelství	2017
KUTHAN, Jiří; ROYT, Jan	The Cathedral of St. Vitus at Prague Castle	Karolinum	2016
BÁRTA, Stanislav	Zástavní listiny Zikmunda Lucemburského na církevní statky (1420-1437)	Masarykova univerzita	2016

ULIČNÝ, Petr a kol.	Architektura Albrechta z Valdštejna: italská stavební kultura v Čechách v letech 1600-1635. I	NLN	2017
ULIČNÝ, Petr a kol.	Architektura Albrechta z Valdštejna: italská stavební kultura v Čechách v letech 1600-1635. II	NLN	2017
	čsp. Staletá Praha 2016 / XXXII č. 1 a č. 2; článek Šimon od Bílého lva. Den pražského měšťana v době vymknuté z kloubů	NPÚ	2017
PACÁKOVÁ- HOŠŤÁLKOVÁ, Božena	Praha - zahrady a parky	Karolinum	2016
kol.	Příbram	NLN	2016
JELÍNKOVÁ, Dita; HAZDRA, Zdeněk	Im Zeichen der drei Deklarationen ... Der Adel in den Jahren der Bedrohung des tschechoslowakischen Staates durch den Nationalsozialismus	ÚSTR	2016
BRODSKÝ, Pavel; SPURNÁ, Kateřina; VACULÍNOVÁ, Marta	Liber viaticus Jana ze Středy: komentářový svazek ke zmenšené reprodukci rukopisu XIII A 12 Knihovny Národního muzea	Academia	2016
BRODSKÝ, Pavel; SPURNÁ, Kateřina; VACULÍNOVÁ, Marta	Liber viaticus Jana ze Středy: zmenšená reprodukce rukopisu XIII A 12 Knihovny Národního muzea	Academia	2016
BŘEZINOVÁ, Helena; KOHOUT, David; ŠMOLÍKOVÁ, Miroslava	Od nitě ke košili: textil a móda středověkých Pražanů	MHMP	2017
LEHKÝ, Ivan; SÝKORA, Milan	Oltářík: hrad Jakoubka z Vřesovic	Ústav archeologické památkové péče severozápadních Čech	2015
	Convivium : exchanges and interactions in the arts of medieval Europe, Byzantium, and the Mediterranean Seminarium Kondakovianum. Series Nova	Ústav dějin umění AV ČR	2014
	Surrealismus und Wunderkammer Nadine Engel	Verlag Silke Schreiber	2016
CERMAN, Ivo a kol.	Habsburkové: 1740-1918 : vznikání občanské společnosti	NLN	2016
KADLEC, Petr	Struhařov: 620 let historie v obrazech, dokumentech a vzpomínkách. Díl I., 1397-1945	Obec Struhařov	2017

V dalším využití archiválií Archiv PH spolupracoval s jednotlivými útvary Kanceláře prezidenta republiky a Správy Pražského hradu (Odbor nemovitého majetku – plánové podklady pro rekonstrukce). V rámci spolupráce a odborné podpory při exkurzích, pořádaných Oddělením pro styk s veřejností KPR, a při Dnech otevřených dveří byly archiválie z Archivu PH součástí prezentace Pražského hradu.

III. Příruční knihovna

Příruční knihovna Archivu PH byla založena v roce 1925. Nyní je její statut rozšířen na příruční knihovnu OSAS a odborná knihovnice se podílí na akvizicích pro oba archivy v rámci odboru podle návrhů pracovníků a podle vlastního programu akvizic. Část knihovny vedená v Archivu PH se zaměřuje na archivní teorii a praxi, pomocné vědy historické a publikace potřebné ke správě tzv. historických fondů uložených v Archivu PH. Knihovna OSAS však plní i funkci studijního místa pro další obory KPR a SPH (např. pro problematiku památkové péče, archeologie, výstavnictví).

Stav knihovního fondu

F o n d	Počet knihovních položek	Přírůstek	Smlouvy	Dary	Nákupy pro AKPR	Katal. pro AKPR
Knihy knih. OSAS	22 248	279	24	141	33	40
Uměnovědná	2 786	0	0	0	0	0
CELKEM	25 034	279	24	141	33	40

Fond knihovny OSAS se rozrostl o 279 svazků, které byly získány koupí či na základě smluv (24 svazků), a darem o 141 jednotek. Knihovna byla mj. obohacena souborem knih s tematikou konzervování a restaurování, které pracovišti věnoval MgA. Ivan Kopáček, DiS., z Fakulty restaurování Univerzity v Pardubicích. Počet knih příruční knihovny včetně knihovny uměnovědné činil 25 034 svazků, z toho 2786 svazků uměnovědné knihovny.¹ Na ošetření fondu, tj. na vazby časopisů a brožovaných knih, bylo vydáno 16.000 Kč.

Byl zahájen proces reorganizace a optimalizace uložení svazků knihovny Archivu PH. Knihovnice vypracovala návrh koncepce, který byl schválen a který bude podkladem pro budoucí úpravu.

IV. Zpracování archiválií

V roce 2017 se práce s fondy soustředila na prohloubení evidence archiválií v některých z fondů a na přípravu jejich inventarizace. Proběhla revize fondu Velkostatek Volyně, jejíž součástí bylo vypracování manipulačního seznamu. Fond Téka, pozůstalost Josefa Mockera, byl z velké části převeden z evidence papírové do evidence digitální (Excel), příprava na převedení evidence do připravovaného archivního systému ELZA. Dále byla zpracována kolekce protektorátních map, část Nové plánové sbírky. (řešil Arch. Šula)

¹ Ke dni 21. 12. 2017

V. Přírůstky, akvizice

V polovině listopadu 2017 byla do archivu z pracoviště předarchivní péče a skartace v rámci provedeného skartačního řízení přesunuta k odbornému výběru a následné archivaci plánová dokumentace (40 archivních krabic - 11,34 bm).

Odbor protokolu předal do archivu k uložení státní dar prezidenta Ruské federace, pana Vladimíra Putina, prezidentovi České republiky ze dne 21. listopadu 2017, který obdržel během oficiální návštěvy RF. Jedná se o svazek Obnoveného zřízení zemského – kancelářský opis v českém jazyce (uloženo pod přírůstkovým číslem A 498/2017, řešil Mgr. Halata). Do archivu také předal svou osobní pozůstalost (plánovou) Doc. Ing. arch. František Kašička, CSc.

VI. Fotografické práce: mikrofilmové kopie, digitální reprodukce

Fotografické práce se i v roce 2017 soustředily na vytváření mikrofilmových a digitálních studijních a zálohovacích kopií nejčastěji badatelsky žádaných archiválií. K pořizování digitálních a mikrofilmových kopií vedla také průběžná agenda reprodukčních smluv (viz výše).

Digitální snímky jsou ukládány na datové úložiště Odboru spisové a archivní služby (zřízeno v roce 2013), mikrofilmy jsou ukládány jednak v badatelně (studijní kopie), jednak v archivním depozitáři a dalším úložišti.

Ukládání záložních mikrofilmových kopií bylo v roce 2017 nově upraveno vnitřním předpisem Rozhodnutí vedoucího KPR 1/2017 o místě a způsobu ukládání originálních mikrofilmových kopií APH a AKPR.

VII. Konzervace, restaurování

V souvislosti s přípravou výstav byla prováděna konzervace archiválií zapůjčovaných do expozic. Kromě přípravy samotných archiválií (čištění, konzervace) docházelo v některých případech i k ochranné adjustaci (rámování, např. u plánových dokumentů) a také k výrobě transportních a ukládacích obalů či stojánků a podložek.

V rámci zápůjčky exponátu HBA 7/1 na výstavu Arcivévoda Ferdinand II. Habsburský- renesanční vladař a mecenáš mezi Prahou a Innsbruckem (NG Praha - viz dále článek VIII.2) byly provedeny zachovné konzervátorské práce: odkyselení a zajištění prasklinek pomocí folií z japonského papíru s želatinou. Práce byly provedeny v konzervátorské dílně Národního archivu. (řešil Mgr. Halata)

V souvislosti s připravovanou výstavou „V základech státnosti“ (10.–15. ledna 2018) byla v prosinci 2017 vypracována odborná restaurátorská zpráva se souborem doporučení

pro vystavení pěti rukopisů z fondu Knihovna Metropolitní Kapituly. (řešili Mgr. Kluková-Mgr.Halata)

Samostatnou kapitolou byla výroba zajišťovacích faksimile, kterými budou originální archiválie přednostně nahrazovány v případě, že budou požadovány jako exponáty.(řešil Arch. Šula)

VIII. Další odborné činnosti Archivu PH

VIII.1 Prezentace archivních fondů

V rámci Pašijového týdne navštívili archiv dne 12. dubna 2017 Dominik kardinál Duka, arcibiskup pražský, primas český; Mgr. Vojtěch Mátl; Mons. ThLic. Ing. Zdenek Wasserbauer Th.D.; JCLic. Mgr. Ondřej Pávek a P. Mgr. Milan Badal – expozicí provedla a výkladu k rukopisům, k pašijovým výjevům se ujala Mgr. Kluková. V badatelně připravil Mgr. Zubec prohlídku historických fotografií Arcibiskupského paláce, kterou doplnil osobním výkladem.

V roce 2017 se Archiv PH v rámci Dnů otevřených dveří na Pražském hradě prezentoval hned dvakrát, pokaždé jinou skupinou archivních materiálů, a to nejen originálních archiválií, ale zejména faksimile.

Ve spolupráci s VŠCHT Praha (řešil Doc. PhDr. Michal Ďurovič) byla organizována návštěva dvou slovinských kolegů prof. Jedert Vodopivec, PhD., generální konzervátorky archivů Slovinské republiky v Lublani, a prof. Dr. Žiga Šmita, odborníka v oblasti chemických technologií, kteří se seznámili se stavem archivu po generační rekonstrukci a s technickou stránkou uložení fondů. (řešitelé Mgr.Halata, Arch.Šula)

Dne 3. června 2017 byla v Rothmayerově sále prezentována ucelená expozice k výročí působení architekta J. Plečnika na Pražském hradě. Mimo jiné byly představeny archiválie z Archivu PH (zejména z Nové plánové sbírky). O akci byla natočena reportáž Pražské redakce Slovenské televize.

Dne 3. a 4. listopadu 2017 byly ve Společenském salonu v 1. patře Jižního křídla návštěvníkům představeny faksimile různých typů archiválií a odborný výklad k nim podávala Mgr. Lenka Kluková, alternována kolegy Halatou, Šulou a Zubcem.

V roce 2017 byl dvakrát aktualizován informační leták Archivu PH v souvislosti s výročním působení architekta Plečnika a s vystavením části sbírky faksimile v rámci podzimního Dne otevřených dveří na Pražském hradě. (řešil Mgr. Halata)

Ve spolupráci s SPH byl vydán reprezentační soubor pohlednic *Takoví jsme byli 1918-1928. TGM a Alice Masaryková ve společnosti*, z historických fotografií obou archivů OSAS. (řešil Mgr. Halata, PhDr. Doležal – AKPR). Koncem roku 2017 byly dokončeny ediční práce na

knize autorského kolektivu APH, s názvem *Po stopách TGM na Pražském hradě (1918-1937)*, s jejímž vydáním se počítá na rok 2018.

Byl založen oficiální facebookový profil pracoviště informující o aktualitách.

VIII.2 Účast na výstavách – organizační a autorské podíly

Plečnik a Pražský hrad: byt pro prvního československého prezidenta, Lublaň, Slovinsko

Mgr. Martin Halata, autor libreta, textů a iniciátor výstavy v Plečnikově domě a Ing. arch.

Michal Šula, spoluautor textů a výběru exponátů, komentovaná prohlídka

O akci byla vysílána reportáž RTV Lublaň, Slovinsko.

Obnova Pražského hradu v letech 1918-1929, Tereziánské křídlo Starého paláce Pražského hradu, 18. 10. 2017-6. 5. 2018.

Mgr. Tomáš Zubec, hlavní autor za APH, spoluautor koncepce, autorské texty, návrh exponátů, výběr fotografií, komentovaná prohlídka výstavy,

Mgr. Martin Halata, autorské texty, návrh exponátů, výběr fotografií,

Ing. arch. Michal Šula, autorské texty, návrh exponátů, komentovaná prohlídka.

V základech státnosti, prosinec 2017

Výstava v rámci výstavního celku **Založeno 1918**, otevřeno 10.-15. 1. 2018

Mgr. Lenka Kluková – autor koncepce, autorské texty, výběr exponátů, odborný výklad při komentovaných prohlídkách,

Mgr. Martin Halata – koordinace projektu, příprava textace, výběr exponátů,

Ing. arch. Michal Šula – asistence při přípravě koncepce výstavy.

O akci byla vysílána reportáž České televize.

Ferdinand II., Arcivévoda Ferdinand II. Habsburský- renesanční vladař a mecenáš mezi Prahou a Innsbruckem, Národní galerie Praha 3. 11.-25. 2. 2018

Valdštejnská Jízdárna, Praha

Mgr. Martin Halata - celková organizace zápůjčky exponátu: HBA Stavební řád 1548.

Ferdinand II. Tyrolský a letohrádek Hvězda, Památník národního písemnictví, Letohrádek Hvězda, Obora Hvězda, Praha, 8. 9.–29. 10. 2017

Ing. arch. Michal Šula – zápůjčka exponátů z fondu Stará plánová sbírka.

Archiv PH se i v roce 2017 výrazně věnoval organizačním pracím, spojeným se zápůjční agendou na výstavy jiných institucí. Na tyto akce byly poskytovány jak reprodukce dokumentů (výstavní panely, katalogy), tak byl archiv žádán o výstavní exponáty.

Z nejvýznamnějších výstavních akcí jmenujme organizační podíly na výstavě „Ostrava nevidaná, na cestě ke své velikosti“, která se konala u příležitosti výročí 750 let města Ostravy (od 23. 3. 2017 do 2. 7. 2017 – zapůjčení faksimile Dražického kodexu G 5, zapůjčení originálu Dražického kodexu 16. 5. – 22. 5. 2017) v Ostravském muzeu v Ostravě. Archiv PH dále zapůjčil exponáty na výstavě Architekti na Pražském hradě po Plečnikovi, Rothmayer, Janák, Fragner, (30. 6.–30. 9. 2017) na Pražském hradě, Praha nerealizovaná (20. 11.–11. 12. 2017) a výstavu pořádanou Senátem ČR a Akademií věd ČR: Druhý život Tomáše Garrigue Masaryka. 80 let od úmrtí zakladatele Československého státu.

VIII.3 Účast na konferencích, školeních, apod.

Mgr. Martin Halata se ve dnech 13.-15. 9. 2017 zúčastnil *11. sjezdu českých historiků*. (profesního setkání historiků a historiček ČR) v Olomouci.

Mgr. Martin Halata, Mgr. Lenka Kluková, Mgr. Tomáš Zubec, Ing. arch. Michal Šula se zúčastnili setkání zástupců specializovaných archivů na téma Národní digitální archiv (Národní archiv v Praze, 29. 3. 2017).

Ing. arch. Michal Šula se zúčastnil konference s tématem *pořádacího softwaru ELZA* (Národní archiv v Praze, 4. 10. 2017). Dále se organizačně podílí na zapojení Archivu PH do projektu Implementace programu ELZA ve spolupráci s TAČR a Národním Archivem.

Ve dnech 25.–27. 4. 2017 se zúčastnil *Celostátní archivní konference v Liberci*.

Mgr. Lenka Kluková absolvovala kurz *Celousňová barokní knižní vazba*, pořádaný Centrem pro restaurování a památkovou péči (při Fakultě restaurování, Univerzita Pardubice). Kurz proběhl ve dnech 5.–10. 6. 2017.

Mgr. Tomáš Zubec se 1. 11. 2017 zúčastnil workshopu s názvem *Reprodukce uměleckých děl a autorská práva*, který se konal v Akademickém konferenčním centru, Praha 1.

VIII.4 Pedagogická činnost, účasti v komisích

Mgr. M. Suchý, PhD., působil ve zkušební komisi FHS UK (i v anglickém jazyce) na FHS UK (předmět Evropské dějiny v kontextech).

Mgr. M. Halata působil v Poradním sboru generálního ředitele NG pro sbírkotvornou činnost, Národní galerie v Praze.

VIII.5 Přednášky vykonané

Mgr. Martin Halata, Ing. arch. Michal Šula: Přednáška - Prezidentský byt Tomáše Garrigue Masaryka na Pražském hradě, 21. 4. 2017, dům Jože Plečnika, Lublaň, Slovinsko

Mgr. Tomáš Zubec, Ing. arch. Michal Šula: komentovaná prohlídka výstavou Obnova Pražského hradu pro Společnost přátel UPM, 23. 11. 2017

Mgr. Lenka Kluková: komentovaná prohlídka výstavou K základům státnosti, Císařská konírna Pražského hradu.

VIII.6 Odborné exkurze v Archivu Pražského hradu

Ve spolupráci s Oddělením styku s veřejností KPR proběhly 3 odborné exkurze studentů středních škol se zaměřením na obecné otázky archivnictví (informace o zákonu 499/2004 Sb.) ozvláštněné návštěvou badatelný pracoviště s ukázkou z fondů a publikační činnosti pracovníků, kterých se zúčastnilo 69 osob. Jedna z exkurzí byla zaměřena na technologie středověké paleografie, další na obor historické fotografie.

Zpracoval:

Ing. arch. Michal Šula a kol.

31. ledna 2018